

קדושת המקדש

(דברים יב,יא)

הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה'

בפרשתנו מציינת התורה כמה וכמה פעמים את המקום שבו ייבנה בית-המקדש בכינוי – "המקום אשר יבחר ה'".¹ הדבר מלמד, שקדושתו של בית-המקדש אינה חלה רק על הבניין וכליו, אלא על עצם המקום – הר הבית, המקום שבו בחר ה'.
מקור: דברים יב,יא

דבר זה מסביר את אחד ההבדלים בין המשכן לבין המקדש. המשכן כולו עמד במישור אחד, ולא היו הבדלי גובה בין חלקיו השונים. לעומת זאת, על המקדש אומר הרמב"ם²: "המקדש כולו לא היה במישור אלא במעלה ההר", ובהמשך הוא מפרט את המדרגות שאדם היה עולה בהן כשהיה עובר מדרגת קדושה אחת לדרגה עליונה יותר. אם יש עניין לבטא את ההבדלים בדרגות הקדושה גם בהבדלי גובה גשמיים, מדוע לא היה דגש על כך במשכן?

המקום נתקדש

ההבדל העיקרי בין המשכן לבין המקדש הוא, שהמשכן היה בניין ארעי, כמו שנאמר "ואהיה מתהלך באוהל ובמשכן"³, ואילו המקדש הוא בניין של קבע. ובלשון הרמב"ם⁴: "כיוון שנבנה המקדש בירושלים, נאסרו כל המקומות כולן לבנות בהן בית לה' ולהקריב בהן קרבן, ואין שם בית לדורי-דורות אלא בירושלים בלבד ובהר המוריה".

מקור: דברים יב,יא

(1) דברים יב,יא.

(2) הלכות בית הבחירה ריש פרק ו.

(3) שמואל ב ז,ו.

(4) הלכות בית הבחירה פרק א הלכה ג.

מזה נגזר שוני מהותי בגדרי הקדושה שלהם: במשכן, שהוא בניין ארעי, חלה הקדושה בעיקר על הבניין וחלקיו – הקרשים והיריעות וכו', ואילו המקום שבו עמד המשכן לא נתקדש, ולאחר שהמשכן נסע למקום אחר, לא נשארה קדושה באותו מקום. לעומת זאת, במקדש חלה הקדושה על המקום עצמו, עד שגם לאחר שנחרב בית-המקדש, עדיין המקום עומד בקדושתו, משום שזה "המקום אשר יבחר ה'".

הבדלי גובה

מכיוון שרק בבית-המקדש באה הקדושה לידי ביטוי במקום המקדש עצמו, לכן התבטא הדבר גם בגבהים הגשמיים של חלקי המקדש השונים, והחלק המקודש יותר, היה גם גבוה יותר. לעומת זאת, במשכן, שהקדושה לא חדרה לתוך המקום הגשמי, לא בא הדבר לידי ביטוי בגובה הקרקע, והמשכן כולו עמד במישור.

נמצאנו למדים, שדווקא ההדגשה על הגבהים השונים של חלקי המקדש בירושלים מביאה לידי ביטוי את ייחודו של המקדש על המשכן – הואיל וזה "המקום אשר יבחר ה'", מתבטאת הקדושה גם בגובה המקום הגשמי עצמו.

למעלה מהגדרה

אך עדיין יש להבין, למה ה'קודש' ו'קודש-הקודשים' היו במישור אחד, והלוא קדושתו של 'קודש-הקודשים' היא למעלה מכל חלקי המקדש?

ההסבר הוא, שהבדלי הגובה מתאימים לביטוי רמות של קדושה ששייך לדבר בהן על דרגות של גובה, ואז אפשר לציין שדרגה אחת היא למעלה מדרגה שנייה⁵. אולם ב'קודש-הקודשים' שכנה קדושה עליונה ביותר, שלמעלה מכל הגדרה והשוואה לדרגה כלשהי. שם שכן הקב"ה בכבודו ובעצמו – עצמותו ומהותו יתברך. קדושה עליונה כזאת אינה יכולה לבוא לידי ביטוי (אפילו ברמז) בגובה של מקום גשמי, שמעצם טבעו הוא מדוד ומוגבל.

(לקוטי שיחות כרך כט, עמ' 71)

(5) ראה תורה אור ריש פרשת ויגש. ועוד.